ШТОТЫДНЁВАЯ ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»

Голас Радзімы

№ 6 (2200) 7 лютага 1991 г. Выдаецца з 1955 г. Цана 8 кап.

Івану ШАМЯКІНУ 70 гадоў

Творчасць Івана Шамякіна ў розны час выклікала неадназначную рэакцыю крытыкі. Але адно бясспрэчна пацвердзілі гады: яна і сёння, у «час пераасэнсавання»,—важкая з'ява ў савецкай літаратуры і захоўвае свой высокі рэйтынг.

Гавораць, само жыццё дапамагала празаіку пісаць творы, якія нават у час цэнзуры і ўсеагульнай зададзенасці адлюстроўвалі многія новыя бакі сучаснасці, рысы біяграфіі яго пакалення.

Сын лесніка з багатага дубровамі, рэкамі і паданнямі Гомельскага краю, зенітчык у гады вайны, сельскі настаўнік, затым дзяржаўны і грамадскі дзеяч, член урада і ЦК КПБ, ён быў сваім і ў асяроддзі інтэлігенцыі, якая заўсёды сумняваецца, і ў самых высокіх эшалонах улады. Гэта давала магчымасць паказваць жыццё ў розных, часта нечаканых для чытача, паваротах і сферах. Сустрэчы з самымі рознымі людзьмі, жаданне ведаць іх клопаты, радасці і хваляванні, імкненне жыць адным лёсам з народам, з краінай — гэта чалавечая і грамадзянская няўрымслівасць дапамагае пісьменніку ўспрымаць і асэнсоўваць багаты і цікавы матэрыял для раманаў і расказаў, п'ес і аповесцей. Аўтар надзелены зайздросным уменнем будаваць сюжэт цікава, жыва і напружана. Сведчанне таму — яго раманы «Глыбокая плынь», «Сэрца на далоні», «Снежныя зімы», «Атланты і карыятыды», «Вазьму твой боль», «Петраград—Брэст», аповесці «Гандлярка і паэт», «Ахвяры» і іншыя творы.

І. Шамякін у сваіх творах паказвае людзей, якія «прымаюць рашэнні», «бяруць на сябе адказнасць», што стала асабліва важна ў наш перабудовачны час. У многім ён і сам блізкі да гэтых людзей, таму што валодае шчаслівай здольнасцю ўбачыць у дні сённяшнім дзень заўтрашні.

У сёлетніх нумарах часопіса «Полымя» публікуецца новы раман І. Шамякіна «Злая зорка». Аўтар верны сабе: ён расказвае пра самае балючае — тую вялікую бяду, якая абрынулася на Беларусь пасля аварыі на Чарнобыльскай АЭС.

НА ЗДЫМКУ: народны пісьменнік БССР Іван ШАМЯКІН.
Фота У. МЯЖЭВІЧА.

(Матэрыял пра экранізацыю твораў І. Шамякіна чытайце на 6-й стар.).

ЯК ПЕРААДОЛЕЦЬ СТРЭСЫ ЧАРНОБЫЛЯ

Цяжкае няшчасце нашага народа — аварыя на Чарнобыльскай атамнай электрастанцыі — стварыла ў раёнах, апаленых радыяцыяй, беспрэцэдэнтную лабараторыю: для аказання эфектыўнай дапамогі неабходна вывучаць змены стану здароўя людзей, якія не выяўляліся раней. На думку спецыялістаў, адна з галоўных праблем сёння — псіхалагічны стрэс жыхароў пацярпеўшых раёнаў. Гэта меркаванне заснавана на аналізе амаль пяцігадовых даследаванняў Усесаюзнага цэнтра пагранічнай псіхіятрыі.

...дапамогай спецыяльных ме- ...к псіхолагі і псіхіятры правялі паглыбленае абследаванне больш за 2 500 чалавек у раёнах з рознай ступенню радыяцыйнага забруджання. Даследаванні памаглі выявіць факты, якія раней не былі вядомы. У ...рыватнасці, аказалася, што ...кі ў 5 працэнтаў жыхароў р... цыю на стрэс можна расцаніць як адэкватную. У астатніх 95 працэнтаў выяўлены тыя ці іншыя адхіленні псіхічных рэакцый на ўзнікшую сітуацыю.

Гэта цалкам зразумела: насельніцтва, якое жыве ў забруджаных раёнах, пастаянна зведвае трывожна-эмацыянальнае напружанне, звязанае з апасеннямі магчымага ўплыву радыяцыі на здароўе членаў сям'і (перш за ўсё дзяцей) і ўласнае. Напружанне ўзмацняецца і ў сувязі з неабходнасцю выканання мер прафілактыкі, сацыяльна-эканамічнымі праблемамі.

Радыяцыйныя ападкі закранулі раёны, насельніцтва якіх не вызначалася стопрацэнтным здароўем. У прыватнасці, у многіх мясцінах існаваў дэфіцыт прыроднага ёду, што правакавала развіццё хвароб шчытападобнай залозы; шырока былі распаўсюджаны паражэнні страўнікава-кішачнага тракту, захворванні сардэчна - сасудзістай сістэмы, суставаў, апорна - рухальнага апарату. Гэтыя немачы ва ўсім свеце адносяцца да псіхасаматычных, гэта значыць у іх узнікненні псіхічны фактар адыгрывае вядучую ролю. **Нядзіўна, што пасля чарнобыльскай катастрофы колькасць зваротаў жыхароў забруджаных раёнаў да ўрачоў значна павялічылася. Вось некалькі лічба... наконт захворванняў стра...ава-кішачнага тракту стала звяртацца ў 1,5 раза больш пацыентаў; са скаргамі на сардэчна-сасудзістыя паражэнні — у 2,4 раза; у сувязі з артрытамі, артрозамі, астэахандрозамі — у 6,3 раза.**

Няцяжка ўявіць: к... ворыя на псіхасаматычныя ...орванні амаль пяць гадоў **зведваюць** пастаяннае трывожнае напружанне, прыслухоўваюцца да свайго стану, то сімптомы хваробы ўзмацняюцца, далучаецца неўратычная сімптаматыка: парушаецца сон, з'яўляецца прыгнечанасць, дэпрэсія, трывога, незразумелыя болевыя і іншыя адчуванні, слабасць, галаўныя болі. **Хворыя напрамую звязваюць гэта з уздзеяннем радыяцыі, не разумеючы сапраўдных прычын. У сваю чаргу пацяжэнне фізічных захворванняў пагаршае псіхічны стан. Фарміруецца нейкае замкнёнае кола, і ў выніку хваробы, якія толькі што пачынаюцца, хутка прагрэсіруюць, пераходзяць у цяжкія пакуты.**

Выяўлена і яшчэ адна заканамернасць. Нават у жыхароў, якія не маюць ніякіх фізічных хвароб, выразна праяўляецца павышаная адчувальнасць да неспрыяльных уздзеянняў, непераноснасць любых непрыемнасцей. Заканамерны і вынік — нарастае вяласць, стамляльнасць, астэнія. У пацыентаў узнікаюць асобыя ілюзіі, звязаныя з бачаннем радыяцыі. Гэта не галюцынацыі (у традыцыйным сэнсе такога паняцця) — ілюзіі **базіруюцца на недахопе пачуццёвай інфармацыі аб радыяцыі, якую чалавек замяшчае сваімі ўяўленнямі. Ствараюцца міфы аб пратэктарах радыяцыі, якія не маюць нічога агульнага з рэальнасцю. Прыклад таго — міф аб алкаголі-пратэктары. Вынік міфалагічнай творчасці — рост алкагалізму ў забруджаных раёнах.**

Неўратычныя і патахарактаралагічная станы фіксуюцца, перашкаджаюць чалавеку весці паўнацэннае жыццё, становяцца прычынай сямейных, сацыяльных канфліктаў. У 25 з кожных ста адзначаюцца такія праявы. У астатніх (43 працэнты абследаваных) псіхалагічны дыскамфорт прыводзіць да іншых вынікаў — да змянення жыццёвага стэрэатыпу, парушэння сувязей з навакольным асяроддзем: яно ўспрымаецца як варожае, што прыводзіць да страты пачуцця волі, задавальнення ад сувязі з прыродай, сэнсу звыклых форм дзейнасці; да адчування сацыяльнай неабароненасці. У выніку фарміруецца ўяўленне аб бязвы-

(Заканчэнне на 4-й стар.).

КАНЦЛЕР ЛЕЎ САПЕГА

Гэта назва гістарычнага эсэ, якое «Голас Радзімы» пачынае друкаваць з наступнага нумара. Аўтар даследавання навуковы супрацоўнік Інстытута літаратуры імя Янкі Купалы АН БССР, кандыдат філалагічных навук Іван САВЕРЧАНКА жыва і без прадузятасці выказвае свой погляд на адну з самых каларытных постацей нашай нацыянальнай гісторыі канцлера Вялікага княства Літоўскага Льва Сапегу.

Не прапусціце нашы публікацыі!

ДРУЖБА ДРУЖБАЙ

ЧЫЯ БЕРАСЦЕЙШЧЫНА?

Яшчэ не дайшло да стварэння Балтыйска-Чарнаморскага саюза, за які гарой стаяць нашы народнафронтаўцы, а ўжо маем першыя тэрытарыяльныя дамаганні да беларусаў. На Брэстчыне з'явіліся гісторыкі-аматары Мікалай Казлоўскі і Уладзімір Крачко, якія апантаны ідэяй далучэння да Валынскай вобласці Украіны ўсёй паўднёвай часткі Брэстчыны (правабярэжжа Ясельды).

У сваім сепаратызме яны не адзінокія. Нядаўна пад эгідай «Народного руху Берестейщини за перебудову» выйшла ў свет брашура, назва якой гаворыць сама за сябе: «Тысяча років стремління Берестейщини до єдності з Україною». Яна надрукавана ва ўкраінскім горадзе Луцку на ўкраінскай мове, тыраж яе — 2 тысячы экземпляраў, «гуляе» па Брэстчыне.

Аўтары брашуры даводзяць, што менавіта «Берасцейшчына ўжо ў IX—X стагоддзях была ці не старажытнейшай калыскай славянскай мовы». Але, як высвятляецца, што гэта «славянская мова» была ўсяго «палескім дыялектам украінскай мовы». Тым не менш, гаворыцца ў брашуры, у межах Вялікага княства Літоўскага гэтая мова стала афіцыйнай.

Карацей, і М. Казлоўскі з У. Крачко, і «Народны рух Берасцейшчыны за перабудову» жаляцца, што вымушаны жыць «ва ўмовах адарванасці ад нашай зямлі — Украіны» і ставяць пытанне рубам: далучыцца да Валыні!

А як жа наша спрадвечная дружба ўкраінскага і беларускага народаў?

ДАЖЫЛІ

І ЗНОЎ КАРТКІ

Сістэма набыцця тавараў, аб якой мы ведалі толькі з расказаў пажылых людзей ды з падручнікаў, зноў вярнулася. У горадзе Баранавічы ўведзены гандаль некаторымі відамі прадуктаў па картках. Толькі так тут можна купіць цяпер муку, крупы, макароны, масла ці цыгарэты.

У адрозненне ад талонаў, што існуюць у астатніх гарадах Беларусі, карткі гарантуюць наяўнасць прадуктаў у магазіне, а таксама выключаюць злоўжыванні з боку гандлёвых работнікаў (пакупка адзначаецца ў талоне пакупніка і ў талоне прадаўца). Акрамя таго, усе жыхары горада замацаваны за пэўнымі магазінамі, што, відаць, аблягчае ўлік і кантроль, хаця, безумоўна, і ўскладняе жыццё людзей, якім, магчы было б больш зручна карыстацца зусім іншы азінам.

Улады горада Баранавічы лічаць, што сёння падобная картачная сістэма найбольш прымальная. Праўда, тых, хто згубіць іх, чакаюць сур'ёзныя непрыемнасці: карткі пры страце не ўзнаўляюцца.

«Гэтак жа было ў гады вайны», — з сумам гавораць людзі.

СПАДАРОЖНІКАВАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

Больш за 40 праграм розных тэлекампаній дазволіць глядзець жыхарам беларускай сталіцы сістэма прыёму спадарожнікавага тэлебачання, распрацаваная інжынерамі-канструктарамі мінскага вытворчага аб'яднання «Гарызонт». Прычым якасць адлюстравання шаснаццаціканальнага прыёмніка зусім не ўступае замежным аналагам. А існуючы канвертэр-пераўтваральнік частот забяспечвае нізкі ўзровень шумоў.

НА ЗДЫМКУ: аўтары распрацоўкі (злева направа) інжынер Павел ЛЕДНІК, начальнік сектара Леанід ЖУКАЎ і вядучы інжынер Анатолій ДУРЭЙКА дэманструюць работу цюнера, састыкаванага з тэлевізарам «Селена».

ДУМКА АФІЦЫЙНАЙ АСОБЫ

НЯМА ВАРОЖАСЦІ

«Літоўскі парламент і ўрад законныя, мяняць структуру ўлады ў Літве няма ніякай неабходнасці», — заявіў на сустрэчы з групай журналістаў прадстаўнік Прэзідэнта СССР у Літве Георгій Таразевіч. Ён таксама лічыць, што няма прычын для ўвядзення прэзідэнцкага праўлення, да якога вось ужо два тыдні заклікае камітэт нацыянальнага выратавання. Прадстаўнік Прэзідэнта з задавальненнем адзначыў, што кіраўніцтва Літоўскай рэспублікі гатова да дыялога з Масквой.

«Літоўскі народ я ніздрэнна ведаю, таму што нарадзіўся і вырас непадалёку ад Літвы. Ні тады, ні цяпер я не бачыў і не бачу варожасці, а тым больш выпадаў супраць рускіх, — сказаў Г. Таразевіч. — Я цвёрда ўпэўнены, што помсты а тым больш крыві літоўцы не прагнуць». Адказваючы на пытанні, калі будуць вернуты захопленыя ваеннымі будынкі і перш за ўсё Дом друку ў Вільнюсе і тэлевежа, Г. Таразевіч заявіў, што аб гэтым трэба дамаўляцца з Кампартыяй Літвы, якая прэтэндуе на частку маёмасці, а таксама з кіраўніцтвам Дзяржтэлерадыё СССР.

ТРАНСПАРТ СТАЛІЦЫ

Вось такія прыгожыя трамваі (на здымку) чэхаславацкай вытворчасці хутка з'явяцца на вуліцах Мінска. Умяшчальны ўтульны салон, вялікія вокны, што забяспечваюць добры агляд і вадзіцелю, і пасажырам, трое чатырохстворкавых дзвярэй, што складваюцца, — усё гэта забяспечыць зручнасць і камфорт тым, хто карыстаецца такім відам транспарту.

КАНТРАБАНДА

ШТО ВЯЗУЦЬ В'ЕТНАМЦЫ

У Беларусі працуе нямала в'етнамцаў. Яны прыбылі ў нашу краіну згодна з міжурадавым пагадненнем. Але, на жаль, праслявіліся не працай.

Часам яны скупляюць разнастайныя тавары і перасылаюць іх у В'етнам. Безумоўна, ёсць пэўны пералік вырабаў, якія можна вывозіць з краіны. Але, зразумела, такі тавар, як падшыпнікі ці зліткі медзі, кантрактам не прадугледжаны.

Ёсць такія ахвотнікі да нажывы і ў Гомелі. У выніку толькі аднаго рэйда міліцыі ў в'етнамскіх рабочых забрана больш 12 тысяч штук падшыпнікаў на суму 100 тысяч рублёў, аўтамабільныя свечы запальвання, цвёрдасплаў пласцінкі для рэжучага інструмента, маслаправоды высокага ціску і... зварачны апарат.

Вялікія кантэйнеры, набітыя дэфіцытнымі таварамі, стаяць у дварах дамоў, дзе пражываюць в'етнамскія рабочыя. Грузы ахоўваюць вартавыя з сабакамі, якіх наймаюць гаспадары. І так да адпраўкі рэйсам самалёта ці па чыг...

Кантракт з в'етнамскімі рабочы... ...ключаны на пяць гадоў. Але ўжо сёння ўвесь горад «сыты» такой дапамогай. Ды і няцяжка прыкінуць, у што выльецца яна для абласнога цэнтра, усёй рэспублікі.

ВЕСТКІ АДУСЮЛЬ

✦ У адзін са студзеньскіх шэрых надвячоркаў жыхары прынёманскай часткі Навагрудчыны ўбачылі, як з-за хмар выкацілася на небасхіл сонца і зазззяла сяміколерная дуга вясёлкі. Старажылы тлумачаць гэту надзвычайную з'яву прыроды ў такую пару цёплым надвор'ем і высокай вільготнасцю паветра.

✦ «Да 16 і старэйшыя» — так назвалі сваю маладзёжную арганізацыю юнакі і дзяўчаты Салігорска. У адрозненне ад камсамола, які ставіць перад сабой мэты інтэрнацыянальнага выхавання моладзі, працы ў імя Радзімы, «Да 16 і старэйшыя» арыентуецца на іншы дэвіз: «Жыць дзеля сябе, дапамагаючы іншым».

✦ Ад актыўнай палітычнай і дзяржаўнай дзейнасці адышоў былы першы сакратар ЦК Кампартыі Беларусі Яфрэм Сакалоў. Ён звярнуўся ў Вярхоўны Савет рэспублікі з заявай аб датэрміновым спыненні сваіх дэпутацкіх паўнамоцтваў. Вярхоўны Савет БССР задаволіў просьбу Я. Сакалова.

✦ У Дзяржынску адбыўся вялікі пажар — згарэла сем дамоў. Прычына: узарвалася газаразмеркавальная станцыя. На шчасце, ніхто не загінуў, людскіх ахвяр няма. Але без цяпла і газу засталіся жыхары 334 прыватных дамоў. І гэта тады, калі стаяць траскучыя маразы — пад 30 градусаў па начах.

ГОРАД МАЛАДЗЕЕ

Амаль пяць тысяч малых нарадзілася ў мінулым годзе ў пагранічным Брэсце. Гэта прыкладна на дзесяць працэнтаў больш пазалетышняга. Зрэшты, і без статыстыкі нескладана вызначыць, што расце і маладзее горад: прыкметна прыбавілася на яго вуліцах шчаслівых мам і татаў, якія з гонарам крочаць з дзіцячымі калясакамі (на здымку).

ДЭМАКРАТЫЯ ПА-БЕЛАРУСКУ

«АКУПАЦЫЯ» ТРЫБУНЫ

Колькі іх, беспрэцэдэнтных выпадкаў, ужо было ў нашым парламенце? Відаць, многія да іх нават сталі прывыкаць. Але тое, што здарылася ў першы дзень аднаўленых пасля «грашовага» перапынку пленарных пасяджэнняў трэцяй сесіі Вярхоўнага Савета БССР, як кажуць, ні ў якія вароты не лезе. І, мяркуючы па ўсім, кропкі над «і» ў гэтай гісторыі трэба будзе расставіць парламенцкай камісіі па этыцы.

...На працягу наступнай гадзіны сесія Вярхоўнага Савета не магла пачаць канструктыўную работу па парадку дня — абмеркаванню законапраекта «Аб прыярытэтным сацыяльна-эканамічным развіцці вёскі і аграпрамысловага комплексу». Парламенцкая трыбуна аказалася «акупіраванай» на доўгі час дэпутатам ад 262 Навагрудскай гарадской выбарчай акругі Галінай Сямдзянавай. Дэпутат адмовілася пакінуць яе да таго часу, пакуль старшынствуючы не дасць ёй слова па парадку дня. Аднак каса найшла на камень.

Частка дэпутатаў ад апазіцыі запатрабавала чарговы раз змяніць парадак дня сесіі ў сувязі з «антыканстытуцыйнымі», «супярэчачымі суверэнітэту рэспублікі» Указам Прэзідэнта СССР «Аб мерах па забеспячэнню барацьбы з эканамічным сабатажам і іншымі злачынствамі ў сферы эканомікі» і пастановай Вярхоўнага Савета СССР «Аб арганізацыі і мерах па забеспячэнню правядзення рэферэндуму СССР па пытанню аб захаванні Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік». Некаторыя з іх выказалі і с... абурэнне прынятай 21 студзеня пастановай Прэзід... ма Вярхоўнага Савета БССР аб арганізацыі рэферэндуму ў рэспубліцы, як супярэчачай Канстытуцыі БССР. На іх думку, усе дэталі яго правядзення павінен быў вызначаць увесь дэпутацкі корпус, а не адзін Прэзідыум. Дваццаць дэпутатаў падпісаліся пад заявай даць слова па гэтаму пытанню Г. Сямдзянавай.

Аднак па прапанове намесніка Старшыні Вярхоўнага Савета Васіля Шаладонава большасць парламентарыяў выказалася за тое, каб не мяняць парадак дня і прадоўжыць абмеркаванне законапраекта. Не згадзіўшыся з такім рашэннем, Г. Сямдзянава заняла парламенцкую трыбуну і адмовілася пакінуць яе, нягледзячы на ўсе звароты.

Ніякія ўгаворы не дзейнічалі. 151 дэпутат, па прапанове В. Шаладонава, прагаласаваў за асуджэнне паводзін Г. Сямдзянавай. Намеснік старшыні Камісіі па дэпутацкай этыцы І. Драбышэўская тут жа ў зале запрасіла Г. Сямдзянаву на пасяджэнне камісіі для разбору яе паводзін. Але... дэпутат засталася на трыбуне.

Тлумачачы сітуацыю, Старшыня Вярхоўнага Савета Мікалай Дзямянцей заявіў: нічога, што пярэчыла б Канстытуцыі БССР, у рашэнні Прэзідыума няма. Ён падкрэсліў, што рэферэндум праводзіцца не рэспублікай, а па пастанове Вярхоўнага Савета краіны. В... конваючы яе, Прэзідыум Вярхоўнага Савета БС... мае права арганізаваць правядзенне народнага галасавання.

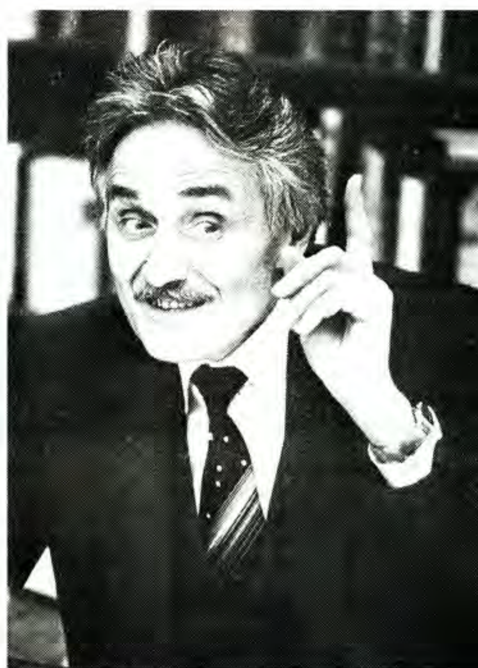
Старшыня Камісіі па заканадаўству Дзмітрый Булахаў заявіў, што парушэння Канстытуцыі БССР у даным выпадку ён не бачыць. Прэзідыум выконвае толькі арганізацыйныя функцыі па выкананню закона Саюза ССР. Ён зноў звярнуў увагу на непаважлівыя адносіны да Вярхоўнага Савета з боку Г. Сямдзянавай. Але... яна трыбуну не пакінула.

Старшынствуючы В. Шаладонаў быў вымушаны аб'явіць пачатак сп...чак па абмеркаванню законапраекта ля мікрафона ў зале. Але цяпер яго рашэнне не падтрымала большасць дэпутатаў, якія жадалі выказацца толькі з галоўнай трыбуны рэспублікі. Прыйшлося аб'явіць не прадугледжаны рэгламентам перапынак, пасля якога «акупацыя» нарэшце была знята.

(З рэпартажу парламенцкага карэспандэнта БЕЛТА).

НАВУКА ДЗЕВЯНОСТЫХ

АКНО Ў СВЕТ

Наўрад ці некалькі дзесяцігоддзяў назад чалавецтва магло марыць аб персанальных камп'ютэрах, відэамагнітафонах, кам[illegible]т-дысках, вакцынах ад невылечных хвароб... Сёння новыя віды бытавой электронікі, камп'ютэры самага шырокага прызначэння сталі прывычнымі атрыбутамі нашага жыцця. А вучоныя думаюць пра заўтрашні дзень, шукаюць новыя шляхі павышэння хуткасці і надзейнасці апрацоўкі імкліва ўзрастаючых аб'ёмаў інфармацыі.

Свой уклад у вырашэнне праблемы ўносяць супрацоўнікі Інстытута электронікі АН БССР. Навуковыя даследаванні ў гэтай галіне ўзначальвае дырэктар інстытута, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР, доктар фізіка - матэматычных навук, прафесар, акадэмік АН БССР Уладзімір Піліповіч. Менавіта па яго ініцыятыве былі разгорнуты даследаванні па самых перспектыўных напрамках электронікі, а ў рэспубліцы—створана навуковая школа лазернай фізікі і аптычнай апрацоўкі інфармацыі.

Вялікія надзеі беларускія вучоныя звязваюць з сапраўды бязмежнымі магчымасцямі оптыкі. Яе выкарыстанне ўжо неўзабаве дазволіць у сотні і тысячы разоў павялічыць аб'ёмы памяці машын, павысіць хуткасць і надзейнасць апрацоўкі даных. Аднак дасягнуць гэтай мэты немагчыма без стварэння прынцыпова новай элементнай базы для сістэм аптычнай апрацоўкі інфармацыі. Актуальнасць даследаванняў інстытута ў гэтым напрамку—у наяўнасці. Прасторава-часавыя мадулятары святла на сегнетаэлектрычных, вадкакрышталічных і акустааптычных матэрыялах, звышвысокаадчувальныя многаэлементныя фотапрыёмныя структуры, оптаэлектронныя пераўтваральнікі і іншыя канструкцыі ўжо сёння выкарыстоўваюцца ў распрацоўках высокахуткасных аптычных прынтэраў персанальных камп'ютэраў, шэрагу сервісных канструкцый для кіна-фотаапаратуры, перспектыўнай паліграфічнай тэхнікі, высокаадчувальных датчыкаў пераўтваральнікаў інфармацыі рознага функцыянальнага прызначэння. Вялікім попытам [illegible]краіне карыстаецца лічбавы [illegible]авальтаметр, ключавым элементам якога з'яўляецца оптаэлектронны пераўтваральнік, таксама створаны ў лабараторыях інстытута. Па шэрагу характарыстык прыбор перавышае замежныя аналагі.

[illegible]ошнія гады ў рамках усеса[illegible]ай праграмы АН СССР па [illegible]арэнню звышвысокапрадукцыйных аптычных вылічальных машын інстытут вядзе распрацоўку хуткадзеючай звышаператыўнай памяці рэцыркуляцыйнага тыпу на святловалакне. І, магчыма, недалёкі той час, калі валакноаптычныя кабелі знойдуць прымяненне не толькі на вытворчасці, але і ў быце, удасканаліўшы нашу тэлефонную і тэлевізійную сувязь і адкрыўшы кожнаму доступ да шырокай інфармацыйнай сеткі, дапамогуць «прарубіць акно» ў вялікі, у многім яшчэ невядомы свет.

НА ЗДЫМКАХ: старшы навуковы супрацоўнік кандыдат фізіка-матэматычных навук І. РАМАНАЎ і малодшы н[illegible]овы супрацоўнік Г. КУЗЬМ[illegible] праводзяць спектраметрычныя даследаванні ўзораў электрахромных асяроддзяў у лабараторыі аптычных метадаў апрацоўкі інфармацыі; дырэктар Інстытута электронікі АН БССР, лаўрэат Дзяржаў[illegible] прэміі СССР акадэмік АН [illegible]Р Уладзімір ПІЛІПОВІЧ.

Фота У. ВІТЧАНКІ.

ПАТОМНЫ СЕЛЯНІН ВЯРТАЕЦЦА ДА ЗЯМЛІ

ПАКУЛЬ НЕ ХАПАЕ ВЕДАЎ

Нядаўна прыняты «Кодэкс Беларускай ССР аб зямлі» абвяшчае: «Кожны грамадзянін Беларускай ССР мае права на зямельны ўчастак...» А значыць, у заканадаўчым парадку ўзяты курс на развіццё фермерства, арэндных адносін у сельскай гаспадарцы, іншых відаў прадпрымальніцтва на зямлі. Але аднаго імкнення мала, неабходны яшчэ і веды, якіх часта не хапае. Праўда, перадумовы для вырашэння гэтай праблемы ўжо ствараюцца.

Навучэнец Мар'інагорскага саўгаса-тэхнікума Уладзімір Драгун яшчэ толькі ўступае ў самастойнае жыццё, але дастаткова выразна разумее, чаго ад яго хоча. Патомны беларускі селянін, ён бачыць сваё прызванне ў працягу сямейнай традыцыі, аднак сістэма калгаса яго яўна не задавальняе. Усе тут вымушаны падладжвацца пад стандартныя патрабаванні, лайдак часцяком хаваецца за спіну працаўніка. У такім выпадку лепш узяць зямлю і самастойна яе апрацоўваць, вырошчваючы 3—4 культуры. Больш будзе прадукцыі і лепшай якасці.

А для гэтага патрэбны веды і па аграноміі, і па тэхналогіі апрацоўкі глебы, і па догляду раслін. Трэба ведаць сельскагаспадарчую тэхніку, прычым не толькі тое, як яна працуе, але і якую можа даць аддачу на ўкладзены рубель. Значыць, трэба ведаць азы эканомікі і шмат чаго яшчэ. У калгасе па ўсіх гэтых напрамках ёсць «вузкія» спецыялісты, у фермерскай жа гаспадарцы іх функцыі павінен выконваць, як правіла, адзін чалавек. Таму і пайшоў Уладзімір крыху больш як год назад на толькі што арганізаванае тады аддзяленне тэхнікума, дзе рыхтуюць будучых фермераў, арандатараў, кіраўнікоў падрадных звенняў, гэта значыць тых, хто вырашыў самастойна весці справу на зямлі.

— Жадаючых аказалася больш, чым чакалі, але мы ўзялі ўсіх,— расказвае дырэктар Мар'інагорскага саўгаса-тэхнікума Валянцін Свірыдаў.— Усяго сфарміравалі чатыры групы па 25 чалавек. У асноўным гэта талковыя хлопцы і дзяўчаты, якія імкнуцца да самастойнай працы. Усе маюць закончаную сярэднюю адукацыю (такая адна з умоў прыёму на гэтае аддзяленне) і праз два гады і 8 месяцаў навучання атрымаюць дыпломы. Веды яны будуць мець сапраўды універсальныя: і па ветэрынарыі, і па аграноміі, і па тэхніцы. Акрамя таго, яны атрымаюць дакументы на права кіраваць трактарам і аўтамабілем. Але галоўнае, імкнёмся прышчапіць моладзі ўменне мысліць эканамічнымі катэгорыямі. І хаця многія хлопцы, відаць, стануць «прыватнікамі», навучанне вядзецца за дзяржаўны кошт і нават выплачваюцца стыпендыі.

Мар'інагорскі саўгас-тэхнікум не адзінокі ў сваім імкненні даць моладзі веды, неабходныя для пачатку самастойнай работы. У рэспубліканскім аб'яднанні тэхнікумаў і саўгасаў-тэхнікумаў ёсць яшчэ некалькі падобных навучальных устаноў, так што не трэба ехаць далёка ад роднага дому. Тут своечасова ўлавілі змяненне попыту на кадры і скарацілі ў 1990 годзе прыём на дзве тысячы чалавек па спецыяльнасцях, якія не маюць перспектывы. Затое адкрыта падрыхтоўка па апісанаму вышэй тыпу. Для гэтага распрацаваны новыя вучэбныя планы і праграмы, змест якіх можна змяняць у кожным канкрэтным выпадку ў залежнасці ад запатрабаванняў навучэнцаў. Прычым па кожнай прафесіі прадугледжана атрыманне мінімум 2—3 рабочых спецыяльнасцей. Гэтыя праграмы адрэцэнзаваны вядучымі спецыялістамі сельскай гаспадаркі з пункту гледжання адпаведнасці іх патрабаванням навукова-тэхнічнага прагрэсу.

Напрыклад, у Навагрудскім саўгасе-тэхнікуме ў гэтым годзе адбудзецца першы ў СССР выпуск 60 аграрнікаў па спецыяльнасці «Арганізацыя і тэхналогія вытворчасці прадукцыі сельскай гаспадаркі». Прычым, як ні па якой іншай спецыяльнасці, навучэнцы атрымаюць многа практычных ведаў — на гэта адведзена 58 вучэбных тыдняў. Пабывалі будучыя фермеры з Беларусі на практыцы ў сельскагаспадарчых кааператывах суседняй Польшчы.

У далейшым для тых, хто мяркуе заняцца раслінаводствам, будзе выдзелены ў вучэбных мэтах зямельны ўчастак з поўным севазваротам і наборам усіх сельскагаспадарчых культур, што вырошчваюцца ў Беларусі. Аналагічная магчымасць замацаваць на практыцы атрыманыя веды ёсць і ў будучых гаспадароў жывёлагадоўчых ферм.

А што рабіць тым, хто ўжо набыў свой кавалак зямлі? Тут ужо, як вядома, на доўгую вучобу часу не стане. У такім выпадку дапаможа Беларускі завочны сельскагаспадарчы тэхнікум, дзе таксама адкрыта спецыяльнае аддзяленне для фермераў і арандатараў. Размешчаны ён у гарадскім пасёлку Смілавічы. А пры рэспубліканскім навучальным цэнтры Дзяржкамсельгаспрода БССР пачалі вучобу кіраўнікі сялянскіх гаспадарак. Каб адолець праграму за два месяцы, давядзецца займацца па дзесяць гадзін у дзень. Аднак земляробы ахвотна ідуць на гэта, спадзеючыся атрымаць добрую аддачу ад атрыманых ведаў на хлебнай ніве.

У. БІБІКАЎ.

ПІСЬМЫ ЗБЛІЗКУ

Паважаныя супрацоўнікі «Голасу Радзімы»!

Амаль пяць гадоў назад над маёй роднай вёскай Калыбань, што на Брагіншчыне, пранёсся смерч Чарнобыля... З таго чорнага верасвнёўскага дня лёс раскідаў маіх землякоў па ўсёй краіне. Адны з іх былі адразу працаўладкаваны, забяспечаны жыллём і іншым, другім, як напрыклад мне з братам, давялося змагацца ў самым прамым і пераносным сэнсе гэтага слова з «усесаюзнай бюракратыяй». Без эвакаўнакіравання, нягледзячы на ўсе дакументы, запытанні па месцу пражывання, звяртанні да Прэзідэнта СССР М. Гарбачова, М. Рыжкова, М. Слюнькова, у Палітбюро ЦК КПСС, да ўрадаў БССР і УССР, аблвыканкомаў Гомельскага і Запарожскага, з'ездаў народных дэпутатаў, цэнтральных, рэспубліканскіх і мясцовых газет, мы з'яўляліся ледзь не самазванцамі. Ваша газета прыняла сардэчны і шчыры ўдзел у лёсе ўсяго двух братоў, двух чалавек з вялікага патоку сарваных з наседжаных месцаў і, як потым здарылася з намі, нікому непатрэбных, паставіла кропку ў гэтай валакіце. Днямі з Гомельскага аблвыканкома нам прыйшло эваканакіраванне. Дзякуючы вашай дапамозе, нам больш не давядзецца зняважаць свой гонар, слухаць і цярпець хлусню адказных чыноўнікаў і інш. Праз вашу газету хочам сказаць вялікае дзякуй карэспандэнту Галіне Уліцёнак і ўсім, хто дапамог нам. Творчых і асабістых поспехаў вам, дарагія нашы таварышы, дарагія землякі!

Віктар САВЯНОК.

г. Тапман,
Запарожская вобласць.

ЗАМЕЖЖА НАМ ДАПАМОЖА?

У сумеснага савецка-амерыканскага прадпрыемства «Дыялог» мэта адна — аказанне дапамогі людзям, якія пацярпелі ад чарнобыльскай катастрофы.

Дырэктар Магілёўскага філіяла СП «Дыялог», кандыдат тэхнічных навук Рыгор Лішанскі расказвае:

— Заснавальнікамі СП з савецкага боку з'яўляюцца вылічальны цэнтр Акадэміі навук СССР, Інстытут касмічных даследаванняў і Эканоміка-матэматычны інстытут АН СССР, навукова-вытворчае аб'яднанне КАМАЗ, а з амерыканскага—такія фірмы, як Холет-Пакерт, Рэке-Ксеракс, СРТІ.

Радыяцыі найбольш падвержаны сістэмы жыццезабеспячэння чалавека і перш за ўсё кровазвароту. Намі сумесна з НДІ кардыялогіі Міністэрства аховы здароўя БССР распрацавана унікальная ў сваім родзе сістэма «Імпекард-Д», з дапамогай якой можна імгненна атрымаць аператыўныя даныя аб стане сістэмы кровазвароту чалавека. Яна ж арыентуе ўрачоў на вялізную дыягностыку і кантроль за лячэннем.

Дыягнастычная сістэма «Імпекард-Д» сёння функцыяніруе ў Магілёўскай абласной і гарадской бальніцах, у Магілёўскім фізкультурным і абласным кардыялагічным дыспансерах, у Слаўгарадскай раённай бальніцы, і ў бліжэйшы час ёю будуць аснашчаны яшчэ некалькі раённых бальніц вобласці.

Гэтай сістэмай зацікавіўся шэраг замежных фірм, у тым ліку і шведскія кампаніі. Адна з іх — Скайнрок выказала гатоўнасць прыняць удзел у будаўніцтве добраўпарадкаванага жылля для перасяленцаў з «забруджаных» раёнаў.

Пётр МІНАЕЎ.

АД «ПОЛАЦАКА» ДА «АРАЎ-ПАРКУ»

Такім чынам, новым беларускім эмігрантам давялося распачынаць сваё жыццё на пустым месцы, у той час як прадстаўнікі іншых народаў (рускія, украінцы, балгары, палякі, сербы, чэхі і інш.) знайшлі тут свае цэрквы і створаныя папярэднікамі грамадска-культурныя арганізацыі.

Пазбаўленыя староннім дапамогі і падтрымкі, без матэрыяльных і фінансавых рэсурсаў, беларусы, тым не менш, не ўпалі ў адчай, а ўзяліся за работу. Перш-наперш было вырашана пабудаваць царкву, якая ва ўмовах эміграцыі з'яўляецца не толькі чыста духоўнай, культавай установай, а і кансалідуючым сацыяльна-культурным асяродкам.

Ініцыятыўная група, якую ўзначаліў Барыс Плескачэўскі, склікала ў канцы 1950 года з'езд праваслаўных беларусаў Саўт-Рывера і суседніх гарадоў. На з'ездзе быў абраны царкоўны камітэт, куды ўвайшлі Уладзімір Брылеўскі, Святаслаў Коўш, Міхась Сенька, Расціслаў Завістовіч, Віктар Літаровіч і Хведар Высоцкі... На жаль, не ўсе з гэтых людзей дажылі да нашых дзён, але менавіта яны разам са светаром Мікалаем Лапіцкім закладвалі асновы беларускай грамады ў Саўт-Рыверы...

Тады ж з'езд прыняў рашэнне аб стварэнні ў Саўт-Рыверы Беларускай Праваслаўнай Царквы імя Ефрасінні Полацкай пад духоўнай апекай і юрысдыкцыяй Сусветнага Канстанцінопальскага Патрыярха. Пры гэтым з'езд кіраваўся традыцыяй Усяленскай Праваслаўнай Царквы, паводле якой кожная нацыянальная група, што ў выніку тых ці іншых абставін апынецца паза межамі сваёй Бацькаўшчыны на тэрыторыі, дзе няма мясцовай аўтакефальнай Праваслаўнай Царквы, павінна падлягаць Канстанцінопальскай Патрыярхіі.

У Нью-Йорк на імя архіепіскапа Міхаіла, Экзарха Канстанцінопальскай Патрыярхіі ў Паўночнай і Паўднёвай Амерыцы, было накіравана адпаведнае прашэнне. Архіепіскап Міхаіл благаславіў ініцыятыву саўт-рыверскіх беларусаў, прыняў іх у сваю юрысдыкцыю і, відаць, ведаючы гаротнае матэрыяльнае становішча сваіх новых падапечных, вызваліў іх ад платы епархіяльных падаткаў.

Працэдурныя пытанні на гэтым і завяршыліся. Але шлях да мэты яшчэ быў далёкі. Доўга давялося беларусам арандаваць, выкарыстоўваць чужыя цэрквы, прыстасоўваючы іх да патрэб праваслаўных набажэнстваў, і толькі ў 1967 годзе быў куплены пляц у 3,5 акра зямлі недалёка ад Саўт-Уайтхэд авеню, дзе і пачалося ў хуткім часе будаўніцтва свайго праваслаўнага храма і грамадска-культурнага цэнтра.

(Заканчэнне. Пачатак у № 2—5).

Асноўную частку будаўнічых работ, якімі кіраваў Віталь Цярпіцкі, нашы суайчыннікі выканалі самі, стаўшы на нейкі час мулярамі, цеслярамі, тынкоўшчыкамі. А Алег Махнюк сам стварыў іканастас, мазаічную ікону Ефрасінні Полацкай і нават зрабіў на ўласным панадворку купал, які потым кранам быў пастаўлены на царкоўны мур. Праца ішла дружна і спорна. Да будоўлі меў дачыненне па сутнасці кожны мясцовы беларус. Калі не сваім мазалём, то грашовымі ахвяраваннямі...

Вядома ж, такая руплівасць і самаадданасць не маглі не прынесці свайго плёну, і ўлетку 1972 года абедзве культавыя пабудовы былі гатовы для ўрачыстага высвячэння. Гэты абрад з благаслаўлення архіепіскапа Якаваса, Экзарха Канстанцінопальскай Патрыярхіі выканаў епіскап Філатэас сумесна з айцом протапрэсвітэрам Мікалаем Лапіцкім і іншымі светарамі... Запаветная мара беларусаў стала явай...

Вось такая ў самых агульных абрысах гісторыя беларускай суполкі ў Саўт-Рыверы, якую мне расказалі яе непасрэдныя ўдзельнікі і жывыя сведкі Міхась Сенька, Леў Высоцкі, Ігар Шчорс, Міхась Бахар, Віталь Цярпіцкі, Жорж Наумчык...

Карані[illegible] людзей на Стаўбцоўшчы[illegible], ці Стаўпеччыне, як кажуць яны самі. За доўгія дзесяцігоддзі не згасла ў іх душах любоў да роднай зямлі, з якой яны ніколі не рвалі сувязяў. Я ведаю, што і цяпер яны заклапочаны т[illegible] каб дапамагчы сваім [illegible]кам у адбудове царквы ў Новым Свержані...

Мне прыемна было адчуваць, з якой гордасцю за здзейсненую справу паказвалі саўт-рыверскія беларусы манументальны велічны будынак сваёй царквы, парафіяльную школу, залу культурнага цэнтра, бібліятэку, друкарню, дзе выдаюцца творы тутэйшых беларускіх пісьменнікаў і часопіс «Беларуская думка»...

Па ўсім было відаць, што беларуская грамада ў Саўт-Рыверы моцна стаіць на нагах, а тыя цяжкасці, з якімі давялося сутыкнуцца на пачатку 50-х гадоў, засталіся толькі ў памяці ветэранаў, такіх, напрыклад, як дзевяностачатырохгадовы Аляксандр Банкет...

Араў-парк. Зала, дзе адбываюцца ўсе мерапрыемствы.
Фота А. АБРАМЧЫКА.

«Якія праблемы ёсць у беларускай эміграцыі ў ЗША?» — гэтае пытанне шмат разоў задаваў і тут у Саўт-Рыверы, і ў Кліўлендзе, і ў Чыкага член нашай дэлегацыі радыёжурналіст Сяргей Булацкі. А ў адказ найчасцей чулася: «Праблемы?.. Якія праблемы?.. Няма ў нас ніякіх праблем. Іх, выбачайце, трэба шукаць на вашым баку... Вось, напрыклад, вы ўстанавілі настолькі высокія падаткі на нашы пасылкі да вас, што часам губляецца сам сэнс іх адпраўляць... Вы марудзіце з афармленнем выязных папер для нашых сваякоў... У вас цяжкавата з білетамі на самалёт да нас...» І, відаць, нічога не застаецца, як прызнаць справядлівасць гэтых адказаў-папрокаў...

Але ці такое ўжо бязвоблачнае і бесклапотнае жыццё амерыканскіх беларусаў?

Не ведаю, магчыма я памыляюся (і гэта было б вельмі добра), але ў мяне склалася ўражанне, што беларускім суполкам розных рэгіёнаў ЗША крыху бракуе адзінства і ўзаемападтрымкі... Ёсць разыходжанні ў палітычных поглядах беларусаў. Адны цвёрда стаяць на платформе БНР, другія падтрымліваюць БЦР, трэція падзяляюць абедзьве канцэпцыі, чацвёртыя іх адмаўляюць, пятыя аддаюць свае сімпатыі БНФ «Адраджэнне»...

Нават рэлігія, якая спрадвеку яднала людзей, у нашым выпадку, здаецца, не спраўляецца з гэтай функцыяй. Сёння беларускае хрысціянства ў ЗША прадстаўлена трыма адгалінаваннямі: Беларуская Аўтакефальная Праваслаўная царква, Беларуская Праваслаўная царква пад юрысдыкцыяй Канстанцінопальскай Патрыярхіі і Беларуская Незалежная царква, якая, па словах яе кіраўніка епіскапа Рыжага, «адказная толькі перад самім беларускім народам». Дадайце да гэтага беларусаў-уніятаў, беларусаў-католікаў, і вы зразумееце ўсю калейдаскапічнасць канфесіянальнага жыцця нашых суайчыннікаў у ЗША...

Як і чаму так сталася? У якой ступені гэта перашкаджае агульнай справе? Не так проста адказаць на гэтыя пытанні... Ва ўсякім разе мне...

Але працягнем нашу экскурсію па беларускаму селішчу ў Саўт-Рыверы.

У будынку грамадска-культурнага цэнтра рэгулярна наладжваюцца мастацкія выстаўкі Беларускага Культурна-Мастацкага і Навуковага Таварыства, дае канцэрты жаночы хор «Каліна», выступае царкоўны хор. Тут адзначаюцца нацыянальныя святы, праходзяць парафіяльныя і грамадскія сходы, чытаюцца лекцыі, праводзяцца вечары, вяселлі, хрэсьбіны і г. д. Залу цэнтра ахвотна арандуюць гарадскія ўстановы і прыватныя асобы. У гэтай зале адбылася і ўрачыстая імпрэза з нагоды нашага прыезду.

Ад імя саўт-рыверскай беларускай грамады нас сардэчна вітала расчуленая, усхваляваная Ірэна Цупрык. Слова ў адказ узяў намеснік старшыні таварыства «Радзіма» Уладзімір Навіцкі, які падзякаваў гаспадарам за цёплы прыём, выказаў спадзяванне на больш актыўнае і плённае развіццё кантактаў Беларусі з яе дочкамі і сынамі ў Амерыцы і ўручыў кіраўнікам цэнтра памятныя падарункі. А затым перапоўненая зала ўзрывалася апладысментамі і замірала ў трапяткой цішыні, смяялася і плакала ад выступлення ансамбля «Жывіца». Сустрэча са сваёй музыкай, з роднай песняй, ды ў такім высокапрафесійным выкананні, здаецца, не пакінула абыякавымі нікога ў той вечар... Званчэй чым звычайна, гучалі цымбалы Вольгі Строк і Ані Лікінай, адмыслова выводзілі свае партыі дудары Аляксандр Цыбулька і Пятро Каваленка, сама спявала скрыпка ў руках Валодзі Каштальяна і Алега Паўлі, не стрымаць было баяністаў Сашу Балотніка і Хведара Паўлаўца, у такт патрапляў ім бубен Аляксея Хрыпава, не пазнаць было Валю Карэлікаву з яе лірай і ўдарнымі інструментамі, ну, а Валя Пархоменка і Алесь Казак проста зачаравалі слухачоў сваімі песнямі...

...Далёка за поўнач зацягнулася наша задушэўная гутарка ў доме Ірэны Цупрык і Льва Высоцкага. Зноў і зноў прасілі гаспадары Валю Карэлікаву паспяваць, зноў і зноў сыпаліся пытанні пра Беларусь, пра агульных знаёмых...

А на наступны дзень мы завіталі ў вядомы славянскі цэнтр «Араў-парк», дзе нас з нецярпеннем чакалі старшыня Савета дырэктароў «Араў-парку» Маня Сімак і яе верныя сябры Вера і Мікалай Гетманы, Алекс Карачун, Іван Сідараў, Аляксей Парчук...

«Араў-парк»... Гэты унікальны куточак славяншчыны на амерыканскай зямлі ведаюць і шануюць тысячы нашых суайчыннікаў. Для беларуса «Араў парк» асабліва дарагі тым, шт тут поруч з манументамі Аляксандру Пушкіну, Тарасу Шаўчэнку і Уолту Уітмену велічна стаіць помнік нашаму песняру Янку Купалу.

Не так даўно «Араў-парк» адзначыў саракагадовы юбілей. Тут нараджаліся і паспяхова ажыццяўляліся дзесяткі культурных праектаў, праграм і дабрачынных ініцыятыў. Вось і цяпер, як расказала мне старшыня камітэта газеты «Русский голас» Вера Гетман, сябры «Араў-парку» актыўна займаюцца зборам сродкаў для дапамогі ахвярам чарнобыльскай катастрофы. Гэтая гуманістычная акцыя, вядома ж, высока будзе ацэнена на Радзіме...

Вось так у пераездах, сустрэчах і ростанях праляцеў цэлы месяц нашага знаходжання ў Злучаных Штатах Амерыкі. Месяц, які шмат адкрыў для разумення жыцця і побыту нашых братоў і сясцёр на далёкай амерыканскай зямлі, шмат даў для ўзаемнага знаёмства і збліжэння... І гэта — як добрая надзея, што беларусы Бацькаўшчыны і замежжа знойдуць у рэшце рэшт тую пуцявіну, што вядзе да згоды, узаемаразумення і адзінства. Ад гэтага — я перакананы — выйграюць абодва бакі...

Леанід КАЗЫРА.

ЯК ПЕРААДОЛЕЦЬ СТРЭСЫ ЧАРНОБЫЛЯ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

...хаднасці, любая інфармацыя аб магчымым уздзеянні радыяцыі «прымяраецца да сябе», не заўважаныя раней недамаганні скоўваюць ініцыятыву, нараджаюць недаверлівасць, падазронасць да спецыялістаў, якія прыязджаюць у забруджаныя раёны, і абвінавачванні ўсіх прадстаўнікоў улады незалежна ад іх аб'ектыўнай ролі ў ліквідацыі вынікаў аварыі.

Разнастайная гама рэакцый, якія адзначаюцца (посттраўматычных стрэсавых расстройстваў), сведчыць аб значным пагаршэнні якасці псіхічнага здароўя. Параўнанне распаўсюджанасці розных форм псіхічных рэакцый у раёнах, дзе Чарнобыль пакінуў свой след, і на не пацярпеўшых ад аварыі тэрыторыях, паказала: клінічна выяўленыя псіхічныя парушэнні (псіхасаматычныя хваробы і неўрозы) у забруджаных раёнах рэгіструюцца ў два разы часцей.

Натуральна, для высвятлення сувязі радыяцыі з характарам псіхічных рэакцый неабходна вывучаць захворванне ў раёнах з рознай ступенню забруджанасці. Супрацоўнікі Цэнтра абследавалі тры населеныя пункты Магілёўскай вобласці з забруджанасцю 15 кюры на квадратны кіламетр і тры пункты — менш за 5 кюры на квадратны кіламетр. Адрозненняў захворванняў не выяўлена. Гэтае надзвычай важнае папярэдняе заключэнне патрабуе далейшага ўдакладнення. Аднак са значнай доляй упэўненасці можна меркаваць: **малыя дозы радыяцыі ўздзейнічаюць на арганізм не непасрэдна, а праз эмацыянальны стрэс.** Разам з тым даследаванні паказалі, што распаўсюджанасць неадэкватных псіхічных рэакцый неаднолькавая сярод розных груп насельніцтва. Найбольш уразлівая група — сельская інтэлігенцыя (настаўнікі, урачы, служачыя), дзе колькасць такіх рэакцый на 50 працэнтаў большая, чым у людзей, якія заняты сельскагаспадарчай вытворчасцю і маюць найбольшы кантакт з радыяцыйным забруджваннем.

Атрыманыя даныя прыводзяць да адназначнага вываду: неабходны тэрміновыя меры змянення псіхалагічнага становішча. Як яго змяніць? Паколькі фактарам, які пастаянна падтрымлівае напружанне, з'яўляецца так званы кагнітыўны дысананс, гэта значыць недавер'е да атрымліваемай інфармацыі, відавочна неабходнасць паступлення яе з тых крыніц, якія карыстаюцца давер'ем, — ад незалежных міжнародных арганізацый. Гэтак жа відавочна, што кожны жыхар забруджаных раёнаў павінен мець дазіметрычныя прыборы індывідуальнага карыстання, ведаць «накопленую» ім дозу радыяцыі і мець магчымасць у любы момант змераць чысціню прадуктаў харчавання, розных прадметаў, што акружаюць яго. Гэта базісныя меры. Але адначасова псіхіятры і псіхолагі рэкамендуюць ствараць медыка-псіхалагічныя службы, арганізоўваць ва ўсіх стацыянарах, раённых бальніцах і паліклініках псіхатэрапеўтычныя ці псіхасаматычныя кабінеты. Тут, вядома, узнікае праблема абучэння і павышэння кваліфікацыі ўрачоў. Існуючая сістэма падрыхтоўкі кадраў не дае сур'ёзных ведаў аб спецыфіцы псіхасаматычных праяў і існуючых магчымасцях аказання дапамогі. А іх нямала: гэта і вялікая гама псіхатэрапеўтычных метадаў, кагнітыўнай псіхатэрапіі і нейралінгвістычнае праграмаванне, псіхааналіз. Цэнтр пагранічнай псіхіятрыі ўжо пачаў абучэнне ўрачоў-псіхатэрапеўтаў метадам дапамогі людзям з неадэкватнымі рэакцыямі на стрэс, у прыватнасці, праведзены месячны цыкл для ўрачоў Беларусі. Аднак, на жаль, так склаўся лёс савецкай псіхіятрыі, што ў нас нямногія спецыялісты валодаюць найноўшымі псіхатэрапеўтычнымі методыкамі. Таму савецкія ўрачы з удзячнасцю прынялі прапановы замежных калег аб стажыроўцы ў заходніх клініках.

Медыка-псіхалагічныя вынікі радыяцыйнага ўздзеяння — праблема новая. Для канцэнтрацыі намаганняў пры яе вывучэнні нядаўна адкрыта спецыяльная лабароторыя пры кафедры псіхіятрыі Мінскага медыцынскага інстытута. Сумесна з Цэнтрам пагранічнай псіхіятрыі яе супрацоўнікі будуць таксама арганізоўваць спецыялізаваную дапамогу ў пацярпеўшых раёнах.

Галіна РУМЯНЦАВА,
доктар медыцынскіх навук.

A famous Indian scientist Dr. Buddanna Hingamire (Karnatak state) visited the USSR in December 1989. He was the guest of our city, got acquainted with Byelorussian writers, scientists, artists, etc. Among them was Alexey Garditski. On returning home Dr. Buddanna Hingamire wrote a letter to Mr. Garditski enclosing a copy of his visit to Minsk. We print the letter and the copy, preserving the peculiar style of the indian author.

Dear Alexi Gardzitski.

Please receive my deep thanks. When I was in Minsk, you arranged programmes very well in a short time.

I could meet poets, writers and professors etc.

Please convey my warm respects to the significant poet Maxim Tank and others. I always remember Minsk the Places and Museums of Yanka Kupala and Yakub Kolas the great poets of Byelorussia and the Historical Place Khatyn. Where the bells warn the time to come jingling and speaking of inhuman disastor done by enemies.

(I returned to India) (Karnatak State Dharwad) with rich memories. Convey my best regards to the President, Arseniy Nilolay Vanitski. Convey my regards to Prof. (Mrs) Veera Amberdehik and Prof. Budhai and son of Yakub Kolas.

Dear Alexi, may I request you to send some books for me which I left in your Chamber and photographs taken with poets and writers in the Chamber of Akademi? And photos taken in Yakub Kolas Museum. Photos are quite essential for me.

Already I received Dictionaries of Byelorussian-Russian Vol I and II. I hope you would kindly arrange to send books and news cuttings if any your book Pismenniki (Byelorussia Writers who's who) is quite useful for me to know the biographical notes about Byelorussian Writers.
Thanking you.
Yours friendly.
Endosing a copy of my visit to Minsk.

***DR. BUDDANNA HINGAMIRE.**
(A Soviet Land Nehru Award Winner)
Institute of Kannada Studies,
Karnatak University,
(Karnatak State) India

Visit to the USSR: A New Wave of Change

I left for Moscov on 28-11-1989, and reached there on the same day night. Writers Union of Moscow arranged programmes for me to visit some important personalities Writers, Poets, Critics and Journalists, Artists, and others. The interpreters appointed for me arranged programmes at MOSCOW, MINSK, KIEV and some other places. Even though there was continous snow fall the programmes were arranged according to the work plan.

I visited Minsk, the capital City of Byelorussia where the programme of recitation of Byelorussian poems and discussion was held in writers Union before an invited poets, critics, translators and scholars. I had an opportunity to meet Mr. Maxim Tank and other Poets. Maxim Tank being a Major Poet in Byelorussian Language. I had a fruitful discussion with them as I being a tranlsator of several poems of Byelorussia from Yanka Kupala to Ales Razanav and Nina Matyash.

I paid visit to the places and Museums of Yanka Kupala and Yakub Kolas who were significant poets and pioneers of Modern Byelorussian literature.

I could not miss visiting the village where Poet Yanka Kupala lived for some years and wrote significant poems. The museums of two poets in the City of Minsk, are worth seeing. I went to the historical place Khatyn to pay my tribute to innumerable people who lost their lives at the time of Nazi's attack. In that yard a number of memorials (Block stones) are crowded-uttering the great disaster with names of Villages and people carved in them. There are twenty six bells hung above the yard, jingling one after another reminding us of the great disaster done by in humans. A high statue of human and demon standing there in the region facing the yard of Khatyn, holding a dead body of a boy in its hands — which rouses the feelings of fear and pity sadness and disappointment. I had an opportunity to meet the son of a great revolutionary poet Yakub Kolas in his museum. I met and discussed with Mr. Vanitski President of Byelorussian and International Cultural Friendship Society at strengthening friendship of two countries, particularly Minsk and Karnatak. Returning from Minsk to Moscow the next day I left for Kiev the Capital city of Ukraina. The journey was quite pleasant by train. The train runs through the snow world which seemed to my eyes like a dream land. Everything was white outside. Snow was deposited on the branches and trunks of dried trees. I felt that there were white nights. I was received by the writers Union at Kiev.

I met Mr. Alexiy Dovgiy, Boris Chip, Mr. Juriy — poets and play writers and journalists. I discussed with them about the translations of Ukrainian literature into Indian Languages and vice versa. I recited my kannada translations of Ukrainian Poets like Taras Shevchenko, Ivan Franko, Lesya Ukrainka. I had press interviews with, Mr. Oleg Mikitenko, the Chief Editor of Magazine "World Literature" i. e. (VSESVIT) and Mr. Bilenko editor of "Literary Ukraine". An Interview about my visit to Kiev my impressions about the poets Taras Shevchenko, Ivan Franko, Maxim Rylsky and Lesya Ukrainka was broadcast from Ukrainian Radio.

IN MOSCOV I met Dr. Vitaly Fournika, a specialist of South Indian Languages and Literatures, who has collected works published by Indian Writers about Taras Shevchenko and published them in a book form called "KOBZAR JA GIMALAYA" in Ukrainian Language. The author has taken much pains to collect articles by Indian writers and "Kobzar" speaks about the high scholarship and deep research in capturing the image of great poet Taras Shevchenko as expressed by Indian authors. The book is a rare contribution to the stock of Ukrainian Literature. We each other exchanged views regarding Soviet Ukrainian and Indian Literatures. I brought to the notice of the scholar Vitaly Pournika about the Literature of Ivan Franko, Lesya Ukrainka's "Forest song", Mikhail Stelmakh's outstanding novel **"Let the Blood of man not flow"** Fournika was extremely happy to receive my article, about the same novel. Both of us discussed the problems pertaining to translations of Ukrainian works in Indian languages and Vice Versa. Such translations adaptation and transformations may help to bring two countries closer to understand their peculiar cultures. Radio Moscow requested Dr. Fournika to take my interview for Radio Moscow. He also took my interview for 'Soviet Literature' monthly Magazine published from Moscow and my overall impressions as a poet and a Writer about Life, Literature and cultures of two countries, in the context of a new wave of Perestroika and Glasnost.

In Moscow I had an opportunity to pay visits to several Literary and cultural centres like Pushkin Museum, Maykovsky Museum, Dostoevsky Museum, Tolstoy Museum, Ostrovsky Museum, Central Folk Museum, Art Galleries, Romain theatre, Vakhtangov theatre etc.

I met Mr. Evgeniya Rapaport, a Pushkin specialist and discussed about the Pushkin's works published and popularised in India, particularly in Karnatak through Poems, radio plays, stage plays and screen plays.

I had a special opportunity to discuss with the Director of Roman theatre about Gipsy Literature and culture.

I made a special reference to Mr. Slichenko, who brought the play 'We are Gipsies' to India at the time of the Soviet art Festival in India. I informed the Director that an adaptation of Pushkin's Gipsies into Kannada Language "GIPSIGALU" is popular through radio. It was also staged in villages and towns of Karnatak State.

An adventure is also made to produce it as a feature film.

With rich memories frozen in my mind, I returned to my country on 20th Dec. 1989 visiting U.S.S.R.

Buddanna HINGAMIRE

Winter.

Photo by A. TOLOCHKO.

'WE WANT TO MAKE OUR CONTRIBUTION'

These words are being addressed to the Byelorussian Peace Committee more and more often by people from different countries keen to help the Republic.

The antiwar public organization Christian Peace Service (CPS) from the FRG speaks on behalf of its people about an atonement for the atrocities perpetrated by the Nazis during the Second World War. As is known, one in four Byelorussian residents was killed during the Nazi occupation. Therefore, the CPS envoys arrive on Byelorussian soil with special feelings. When the news of the Chernobyl accident reached the world the CPS and other FRG residents were the first to render concrete aid.

Earlier this year guests from the FRG paid two visits to the patients of the Research Institute of Radiological Medicine in Aksakovshchina, the Pediatrics department of the Republican Oncological Centre in Borovlyany, the Gomel regional hospital, the district hospitals of Bragin and Vetka and the hospital in Savichi. They handed over to the said facilities medicines, medical instrumentation, disposable syringes, blood transfusion instrumentation, baby food, toys and wheelchairs for invalids...

At the invitation of the German friends a charity tour of the "Kantabile" chamber orchestra of the Byelorussian Philharmonic Society playing ancient music was made through many towns and cities in the Federal Republic of Germany. The musicians used their foreign-exchange earnings from the concerts to purchase medical equipment and medication which they handed over to a hospital in a region stricken by the catastrophe.

Contributions, donations and other funds continue to flow into the Chernobyl Fund. And although their amounts are far below the requirement, the moral significance of this cannot be overestimated.

Ivan KIRICHENKO,
First Deputy Chairman of the Byelorussian Peace Committee

THE "ANTHOLOGY" HAS BEGUN TO SOUND

The Byelorussian radio and TV choir conducted by Professor Victor Rovda has completed recording an *Anthology of Byelorussian Songs* in two volumes once published under the editorship of Grigory Shirma, a well-known musician and collector of folk songs.

Over the past quarter of a century 213 songs which make up the anthology have been recorded. Now they can be heard over the radio, on TV, and in concert, not only in Byelorussia but also elsewhere.

THE BOOK OF THE YEAR

The book *Francisk Skorina, Byelorussia's Humanist, Enlightener and First Printer* was brought out by the Vysshaya Shkola Publishing House and printed at the Yakub Kolas printing combine in Minsk. Designed by artist V. Sholk it won the main prize at an all-Union competition featuring about 500 books and albums. Byelorussia was represented by ten Republican publishing houses.

НЕ АБМІНУЎ І МУЗУ КІНО

Іван Шамякін уяўляецца мне чалавекам шчаслівым. І не столькі таму, што мае высокія званні і пачэсныя прэміі, заўсёды на вачах у грамадскасці. Больш важна тое, што ў яго вялікая чытацкая і глядацкая аўдыторыя. Творы Шамякіна, пачынаючы з ранніх аповесцей і раманаў «У добры час», «Крыніцы», «Трывожнае шчасце», пазней «Сэрца на далоні», «Снежныя зімы», «Атланты і карыятыды», «Шлюбная ноч», «Гандлярка і паэт», «Вазьму твой боль»,— не залежваліся на кніжных паліцах, да іх звярталіся тэатры, тэлебачанне, кінастудыі. Значыць, ёсць у іх тое, што адпавядае духоўным запатрабаванням грамадства. Найперш гэта з жыцця выхапленыя героі, актуальныя праблемы, заснаваная на ўстойлівых маральных прынцыпах аўтарская пазіцыя.

Для мяне Іван Шамякін цікавы яшчэ і тым, што ён адзін з тых беларускіх пісьменнікаў, які мае непасрэднае дачыненне да кінематографа на працягу многіх год. Адыгрываючы ў 60—70-я гады значную ролю ў дзейнасці Саюза пісьменнікаў (ён быў намеснікам старшыні, першым сакратаром праўлення СП БССР), І. Шамякін садзейнічаў творчым сувязям літаратараў і стваральнікаў фільмаў, раіў сваім калегам па пяру часцей бываць на кінастудыі «не экскурсантамі, а аўтарамі сцэнарыяў». Як адзначае Шамякін у сваёй кнізе «Размова з чытачом», удзел у кінавытворчасці сур'ёзных пісьменнікаў замінаў бы лічыцца сцэнарыстамі неталенавітым людзям.

Сам Іван Пятровіч узяўся за сцэнарную справу ў 1965 годзе, калі студыя «Беларусьфільм» вырашыла экранізаваць яго раман «Крыніцы». Напісаны ў 1956 годзе, ён быў прыкметнай у літаратуры з'явай: у ім паказаліся новыя працэсы, якія адбываліся ў краіне пасля XX з'езда КПСС. Там былі яркія вобразы «мясцовага культу»— сакратара райкома Бародкі і яго антыпода — дырэктара сельскай школы Лемяшэвіча. Канфлікт паміж імі разгортваўся паралельна з трапным назіраннем за навакольным жыццём.

Пастаноўшчык І. Шульман і аператар А. Аўдзееў, мастак Я. Ганкін узнавілі перанесеныя ў сцэнарый самім аўтарам асноўныя сюжэтныя лініі рамана, атмасферу рэальнасці апісаных падзей. І герояў шамякінскіх пазнаеш на экране — валявога, з моцным характарам Бародку ў выкананні Л. Залатухіна, інтэлігентнага, але рашучага ў дзеяннях Лемяшэвіча (Э. Павулс), старшыню райвыканкома Валатовіча (А. Жакаў), іншых персанажаў рамана.

Фільм «Крыніцы», хаця і не скрампраметаваў імя аўтара рамана, але і не вывіў у пісьменніку кінадраматурга. Сцэнарыя «сакрэты» яму давялося спасцігаць пры ўдзеле ў экранізацыі многіх сваіх твораў — у розныя гады, з рознымі рэжысёрамі. Няпростая справа знайсці, як зараз кажуць, кансенсус з пастаноўшчыкамі часам супрацьлеглых творчых арыентацый. У Івана Пятровіча даставала такту і цярпення для таго, каб абраны для экранізацыі літаратурны твор пераўтварыўся ў фільм.

Што ён можа пісаць адпаведна спецыфіцы кіно, І. Шамякін пацвердзіў арыгінальным сцэнарыем «Эшалон у Германію». Да таго, як паводле яго на экране з'явіўся фільм «Хлеб пахне порахам», сцэнарый быў надрукаваны ў часопісе «Полымя» (№ 2 за 1971 год). Пісьменнік і рэжысёр В. Нікіфараў многае змянілі ў пастановачным варыянце «Эшалона ў Германію» (гэта засведчана і іншай назвай фільма), аднак асноўны яго змест, сам факт адпраўкі з Оршы ў 1918 годзе па тэлеграме У. І. Леніна эшалона для рускіх ваеннапалонных у Германіі — застаўся і з'явіўся вузлавым у змесце і драматургіі фільма. «Хлеб пахне порахам» — стужка, у якой спалучаецца паказ падзей рэвалюцыйнага часу з пільнай увагай да галоўных герояў — камісара чыгуначнага вузла Данілы Івашчанкі (асоба рэальная) і прапаршчыка Лукашэвіча, якому ўдалося ўцячы з палону. Іх першая сустрэча, сутыкненне, усведамленне неабходнасці дзейнічаць сумесна абумоўліваюць змест і лад фільм

Створаны артыстамі У. Самойлавым (Івашчанка) і С. Сазонцьевым (Лукашэвіч) вобразы пераконваюць дакладнасцю, што для Шамякіна як мастака мае прынцыповае значэнне. Праз дзесяць год п «Эшалона ў Германію» ён зноў нецца да падзей 1918 года — у рамане «Петраград — Брэст» дасць групавы партрэт кіраўнікоў маладой Савецкай дзяржавы, у цэнтры якога—гістарычна дакладны вобраз У. І. Леніна. Кінематаграфісты зацікавіліся гэтым творам, але фільма па ім пакуль не стварылі.

У 1978 годзе аповесць І. Шамякіна «Гандлярка і паэт» была экранізавана на «Масфільме». Чым яна магла захапіць рэжысёра С. Самсонава, які дагэтуль звяртаўся да У. Шэкспіра, А. Чэхава, У. Вішнеўскага? Напэўна, дакладнасцю абмалёўкі атмасферы Мінска на пачатку Вялікай Айчыннай вайны, паводзін тых, каму трэба было вырашаць, як жыць і што рабіць пры акупантах. Перарабляючы аповесць у сцэнарый, пісьменнік сканцэнтраваў увагу на ўзаемаадносінах двух цэнтральных герояў — маладой жанчыны Вольгі Ляновіч і выратаванага ёю з нямецкага канцлагера савецкага афіцэра Алеся. Працэс абуджэння заглохлай было душы гандляркі пад уплывам кахання да маладзенькага паэта, далучэнне яе да справы, якую не мог не рабіць ён, шчырыя перажыванні іх пачуццяў артыстамі Н. Андрэйчанка і В. Жыганавым — абумовілі поспех камернага па ўзноўленых падзеях фільма.

Наталля Андрэйчанка сыграла і адну з галоўных ролей (радыісткі-разведчыцы Машы) у экранізацыі аповесці І. Шамякіна «Шлюбная ноч», ажыццёўленай на «Беларусьфільме» ў 1980 годзе. Пастаўлены А. Карпавым фільм (па яго сцэнарыю) названы «Вясельная ноч». Удакладняючы назву, рэжысёр абраў і іншую форму распавядання: не ўспамін удзельніцы падзей ваеннага часу (як тое было ў аповесці), а непасрэдная іх рэтраспекцыя. Такі нюанс патрабаваў і большай увагі да праўды гісторыі, матываў паводзін герояў. І. Шамякін, як п оодца твора, не зусім здаволены , што ўзноўлена на экране. Так я зразумела яго кароткую рэпліку «ў вайну было такое» ў студыйнай кіназале пасля грамадскага прагляду «Вясельнай ночы». Драматургічная кульмінацыя фільма — фіктыўнае вяселле радыс разведчыцы і партызана Сцяпана (алгінін), якое патрэбна было, каб цягнуць увагу нямецкага каменданта, пакуль падпольшчыкі падрыхтуюць аб'екты бамбардзіроўкі для савецкіх самалётаў.

Ва ўсіх творах Шамякіна значнае масца займае каханне. Яно асвятляе жыццё герояў, напаўняе іх пачуццём і выклікае суперажыванне як чытачоў, так і гледачоў. У «Вясельнай ночы» закаханая ў Сцяпана дзяўчына Валя, ідучы ў горад на заданне, хвалюецца не толькі за небяспечны пераход праз паліцэйскія кардоны. Яна раўнуе Машу да каханага, а ў фінале перажывае страшэнныя хвіліны, бачачы, як Маша гіне, падарваўшы сябе гранатай, а Сцяпана з таварышамі па падпольнай барацьбе вядуць на пакаранне. У «Гандлярцы і паэце» Вольга ідзе на смерць, помсцячы за гібель Алеся. Трывогі і надзеі, каханне і страта яго, будзённае і гераічнае — ствараюць адчуванне натуральнасці і паўнаты жыцця нават тады, калі пісьменнік яго рамантызуе, а іншы раз і міфалагізуе. На фоне сённяшняй «чарнухі», што запоўніла экраны, такое пры жаданні лёгка ўгледзець у фільмах паводле І. Шамякіна.

...«У мяне ўсё ў парадку. Жонка, дзеці, дома ёсць усё. На кожнай дошцы мой партрэт. Вось і не хацелася ўспамінаць мінулае», — прызнаецца механізатар Іван Батрак — герой рамана і фільма «Вазьму твой боль» (1980 год). І быў бы ён шчаслівы, калі б не памяць аб мінулай вайне, бацьку і маці, маленькай сястрычцы, якіх знішчылі паслугачы акупантаў — паліцаі. І вось адзін з іх, адбыўшы пакаранне за злачынствы, вярнуўся ў вёску, дзе жыве Батрак. Як жа цяпер ім, ахвяры і кату, хадзіць па адной зямлі, дыхаць адным паветрам?.. Гэты канфлікт вызначыў сюжэтныя калізіі літаратурнага і кінематаграфічнага твораў. Пераносячы раман на экран, І. Шамякін як аўтар сцэнарыя, рэжысёр М. Пташук не парушылі гэты вузел. Арганічна спалучылі час мінулы і цяперашні (фактурай экраннай прасторы і пластыкай кадраў) мастак Ю. Альбіцкі і аператар В. Нікалаеў. Драму двух герояў (Івана Батрака і яго бацькі-партызана) перадаў У. Гасцюхін, цікава сыграў Шышковіча І. Мацкевіч.

У кароткім артыкуле я не маю магчымасці паказаць, з чаго складваюцца вартасці фільма-экранізацыі «Вазьму твой боль», адзначанага Дзяржаўнай прэміяй БССР. Падкрэслю толькі выразнасць сцэн і эпізодаў, у якіх узноўлена (праз сны Івана) дзяцінства галоўнага героя, яго размовы з бацькам і маці, забойства сям'і партызана паліцаямі. І адчуваеш, які цяжар носіць у сэрцы і памяці «шчаслівы» чалавек Іван Батрак... Пісьменнік закрануў рану, якая застаецца незагойнай на зямлі, што зведала фашысцкі генацыд. У фінальных кадрах стужкі жонка Івана бярэ яго боль на сябе, забіваючы былога карніка. Але на словах «Канец фільма» не знікае праблема стаўлення да ўсяго, што давялося перажыць беларускаму народу.

Пры размове аб адносінах пісьменніка І. Шамякіна да музы кіно ён сам звычайна найперш называе фільмы «Хлеб пахне порахам» і «Вазьму твой боль». Там было творчае супрацоўніцтва з рэжысёрам, узаемаразуменне і ўзаемаўзбагачэнне. Усё, што атрымалася і не атрымалася, — сумеснае. Так было, наколькі мне вядома, і з рэжысёрам А. Гутковічам пры стварэнні чатырохсерыйнага відэафільма па раману «Атланты і карыятыды», змест якога складаюць праблемы сям'і, адносін да справы, якая табе даручана, узаемаадносіны кіраўнікоў і падначаленых і многія іншыя аспекты рэчаіснасці 70-х гадоў. А наогул свой уклад у развіццё беларускага кінематографа Іван Пятровіч лічыць сціплым, таму што мала напісаў арыгінальных сцэнарыяў.

«Ні дня без радка» — так крытык Г. Колас і рэжысёр-дакументаліст Д. Міхлееў назвалі кінапартрэт народнага пісьменніка Беларусі Івана Шамякіна. І ўжо загалоўкам вызначылі яго асноўныя рысы: якія б грамадскія, службовыя справы ні даводзілася выконваць, — знаходзіць час пісаць аповесці і раманы, сцэнарыі і п'есы, публіцыстычныя і літаратурна-крытычныя артыкулы.

Зайздросная працаздольнасць у гэтага каржакаватага, з сівой галавой і няспешнай ходай чалавека, надзеленага лаўрамі за пісьменніцтва і званнем члена-карэспандэнта АН БССР за ўклад у стварэнне асобай важнасці выдання — «Беларускай Савецкай Энцыклапедыі».

Ефрасіння БОНДАРАВА,
доктар філалагічных навук, кінакрытык.

Рэспубліканская выстаўка «Беларуская кніга-90» адкрылася ў выставачнай зале магазіна «Светач», што на праспекце Машэрава ў Мінску. Экспазіцыя — своеасаблівая справаздача выдавецтваў за год. Яны зрабілі ўсё магчымае, каб кніга стала духоўным пачаткам у жыцці чалавека. Звыш 1 200 назваў кніг убачылі свет летась. Значна ўзрасла колькасць выданняў на беларускай мове.

НА ЗДЫМКАХ: выстаўка «Беларуская кніга-90»; фальклорны каляндар, выпушчаны выдавецтвам «Юнацтва».

Фота Я. КАЗЮЛІ.

ВЯРТАННЕ М. ШАГАЛА Ў ВІЦЕБСК

Толькі трож мастакам у свеце выпаў гонар быць выстаўленымі ў Луўры яшчэ пры жыцці. Адным з іх быў Марк Шагал, французскі жывапісец і графік, але карані якога на Віцебшчыне. Марк Шагал нарадзіўся больш за сто гадоў назад у мнагадзетнай яўрэйскай сям'і. Бацька быў гандляром, меў сваю лаўку і спадзяваўся, што сын прадоўжыць яго справу. Але хлопчык рана пачаў маляваць, і маці ў роспачы ўсплёсквала рукамі, прыгаворваючы, за што бедным людзям такое гора. Здольнасці былі сапраўды незвычайныя, і Марк Шагал вучыўся ў Пецярбургу, у Францыі. У 1917 годзе вярнуўся ў Віцебск, дзе вёў майстэрню жывапісу ў школе так званага «новага рэвалюцыйнага ўзору». За мяжу М. Шагал эмігрыраваў у 1922 годзе, жыў у Францыі, Мексіцы і ЗША. Праз доўгія гады непрызнання і неразумення сусветна вядомы мастак вярнуўся сёння ў Віцебск, дзе прайшла амаль трэць яго доўгага жыцця. Вырашана пытанне аб адкрыцці музея М. Шагала ў гэтым горадзе, сёлета адбыліся першыя ўсесаюзныя Шагалаўскія чытанні.

Мастак вядомы як прадстаўнік мадэрнізму, яго творчасці ўласціва вострасуб'ектыўнае ўспрыманне рэчаіснасці. Аднак вытокі яго творчасці, сюжэты большасці твораў — з Віцебшчыны, краіны дзяцінства, адкуль ён выйшаў і куды нязменна вяртаўся ў сваіх карцінах, вершах, эсэ на працягу ўсяго жыцця. «Я на ўсё жыццё застаўся ў Віцебску»,—сказаў пра сябе Марк Шагал.

НА ЗДЫМКАХ: у Віцебску на вуліцы Пакроўскай у гэтым доме жыў будучы славуты мастак; рэпрадукцыя карціны М. ШАГАЛА «Я ў вёсцы»; работа жывапісца «Купанне дзіцяці».

Фота А. ЦАРЛЮКЕВІЧА.

ТРЭБА РАТАВАЦЬ ТЭАТР

Над фасадам Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра вось ужо другі год вісіць адчайны зварот: «Магіляўчане! Тэатр на краі гібелі! Тэатр трэба ратаваць!» І тройчы паўтораны заклік: «Дапамажыце!»

Гэты крык душы ўсёй трупы выказаў мастак Марк Волахаў. Старэйшы ў Беларусі тэатр, пабудаваны яшчэ ў мінулым стагоддзі на добраахвотныя ахвяраванні жыхароў горада і губерні, аказаўся ў бядотным стане. Два гады таму назад, літаральна пасля святкавання стогадовага юбілею, пажарная служба закрыла будынак з-за пагрозы аварыі. Унікальны ў сэнсе архітэктуры будынак тэатра гіне на вачах: за два гады так і не знойдзены падрадчык для яго рэстаўрацыі. Спачатку Магілёўскі будаўнічы трэст № 17 узяўся быў за работу. Нават абнеслі будынак агарожай. Але далей справа не пайшла. Двойчы пачыналіся перагаворы з польскімі рэстаўратарамі, але кошт работ аказаўся не па кішэні Міністэрству культуры БССР. Праўда, спецыялісты ўсё ж вынеслі канчатковы прыгавор будынку тэатра: калі неадкладна не пачаць рамонт, то праз некалькі месяцаў ён рухне. І тады ўжо не дапаможа ніякі Закон аб культуры.

АПОШНІЯ З МАГІКАН

Сёння, як ніколі раней, зноў абуджаецца інтарэс да мінулага, да роднай мовы, да вытокаў сваёй культуры. У імкненні атрымаць адказ на пытанні «Хто я?», «Адкуль я?», наблізіцца да разумення духоўнага жыцця сваіх папярэднікаў ёсць пачатак нацыянальнай самасвядомасці, станаўлення асобы, у чым важную ролю адыгрывае мастацтва, асабліва народныя традыцыі.

Ці заўважаем мы, як гукі старадаўняй народнай песні ці магічныя ўзоры тканага ручніка пераносяць нас у далячынь стагоддзяў, у нейкі момант адчыняючы таямнічую сувязь з мінулым?! Кранаючы шурпатую паверхню ганчарнага посуду, ці адчуваем мы хваляванне і адказнасць перад шматлікімі пакаленнямі безыменных мастакоў-рамеснікаў, якія пакінулі сваім нашчадкам маўклівую споведзь, дзе мудра з'яднаны працавітасць, цярплівасць і духоўная ўзнёсласць звыклага штодзённага жыцця?!

Прайшло трохі больш за сто гадоў, як грамадства звярнула ўвагу на свет народнай культуры. Адчула свежы подых новых ідэй і значна ўзбагацілася прафесійнае мастацтва: літаратура, тэатр, музыка, дэкаратыўна-прыкладное і выяўленчае мастацтва. Ва ўсім свеце народная культура стала духоўнай асновай развіцця нацыянальнага мастацтва.

Якi ж сёння лёс сучаснай народнай творчасці Беларусі?

У звыклыя святочныя гукі народнага мастацтва ўварвалася трывожнае слова «Апошнія...» і стала назвай невялікай выставы майстроў з розных куткоў Беларусі, амаль што ўжо апошніх прадстаўнікоў традыцыйнай культуры.

Такая выстава праходзіла ў рамках рэспубліканскага семінара «Народнае мастацтва. Шляхі развіцця». Праграма яго ўключала ў сябе пасяджэнні спецыялістаў і майстроў па народнаму мастацтву, «круглы стол» з удзелам прэсы, культурныя мерапрыемствы.

З ЧУЖЫХ СТАРОНАК

І СНІЎСЯ ЯМУ БЕЛЫ КОНЬ...

Ні ў Беларускай савецкай энцыклапедыі, ні ў «Хрэстаматыі беларускай драматургіі» пра Дзмітрыя Курдзіна вы не знойдзеце біяграфічных звестак. Вядомы толькі яго год смерці — трыццаць сёмы. А Дзмітрый Іванавіч Курдзін заслугоўвае таго, каб пра яго ведалі больш.

Сустрэўся я з ім летам трыццаць сёмага года ў камеры віцебскай турмы. Вясной таго года мяне, васемнаццацігадовага рабфакаўца, арыштавалі як «ворага народа». Спачатку я сядзеў у перапоўненай мінскай турме, а потым быў пераведзены ў віцебскую, такую ж перапоўненую.

У турмах таго часу, як і на вакзалах, людзі мяняліся бясконца, доўга не затрымліваліся. Людскі паток цёк і цёк, рэдка каго я паспяваў вылучыць, выхапіць, запомніць з таго патоку. І ўсё ж многія засталіся ў памяці.

Не забыўся, запомніўся мне Дзмітрый Іванавіч Курдзін.

Прызнаюся, цяпер, праз столькі часу, апісваючы яго знешні выгляд, магу і памыліцца ў нечым. Быў ён хударлявы, росту сярэдняга, не бялявы, і не чарнявы, а светларусы, твар прыемны, рускі. Як бачым, знешнасць нічым не адметная, у вочы такі чалавек не кідаецца. А запомніўся Курдзін памяркоўнасцю і добразычлівай вытрымкай на дыскусіях, якія там, у камеры, узнікалі часта. Пры знаёмстве з аднакамернікамі ён называўся «конскім доктарам». Сказаў, што служыў у 7-й Самарскай кавалерыйскай дывізіі, якая дыслацыравалася ў Мінску. Я ведаў, што яе штаб знаходзіўся на Падгорным завулку, дзе быў і наш хіміка-тэхналагічны тэхнікум прамысловага хлебапячэння, у якім я тады вучыўся. Таму кожны дзень я двойчы праходзіў міма невысокага штабнога будынка, часта прыпыняўся ля канавязі з прывязанымі да яе асядланымі конямі, размаўляў з чырвонаармейцамі, камандзірамі. Можа, сустракаўся і з Курдзіным.

Кавалерыйскія конюшні размяшчаліся ў цяперашнім Вайсковым завулку і на вуліцы Фрунзе. Тых коней і лячыў ваенны ветэрынарны ўрач Курдзін, рабіў ім аперацыі, выбракоўваў, прымаў новае конскае папаўненне. Мне не раз давялося бываць каля стайні ў Вайсковым завулку, і я запомніў нечую няхітрую рыфмаваную творчасць—плакат, які вісеў над дзвярыма стайні: «Машина любит уход и смазку, конь любит овёс и ласку».

Не памятаю ўжо, ці Дзмітрый Іванавіч сам прызнаўся, што ён не толькі ветэрынар, але і драматург, ці сказаў нехта з аднакамернікаў. Даведаўшыся пра гэта, я адразу ўспомніў спектакль «Міжбур'е», які мне давялося пабачыць у Мінску ў цяперашнім купалаўскім тэатры. Я і сказаў Курдзіну пра той спектакль.

— Ну і як?—запытальна паглядзеў ён на мяне.

— Цікавы спектакль,—пахваліў я.

— У мяне напісаны і яшчэ некалькі п'ес,—сказаў ён.

— Ведаю, — пахваліўся я. — Гэта «Контратака», «Алюр тры крыжы».

Сапраўды, гэтыя п'есы і спектаклі, пастаўленыя па іх рознымі тэатрамі і драматычнымі самадзейнымі гурткамі, былі ў канцы дваццатых і ў трыццатыя гады папулярныя ў вайсковым асяроддзі, і імя аўтара добра ведалі ў тэатральным свеце. П'еса «Міжбур'е» не сыходзіла са сцэны некалькі гадоў, аж да самай смерці аўтара. Пасля я недзе прачытаў, што была нават дырэктыва Галоўнага палітычнага ўпраўлення Чырвонай Арміі, каб гэту п'есу паглядзела як мага больш камандзіраў. Урыўкі са спектакля перадаваліся па радыё, я не раз слухаў тую перадачу.

П'есы «Алюр тры крыжы» і «Контратака» прысвечаны гераізму чырвоных коннікаў у грамадзянскую вайну. П'есы мелі напружаны сюжэт, вызначаліся цікавымі характарамі байцоў, камандзіраў, камісараў. Расказвалі, што ў час паказу спектакля «Контратака» на армейскай самадзейнай сцэне байцы даволі непасрэдна рэагавалі на ход дзеяння: разам з дзеючымі асобамі крычалі «ўра», «уперад», «сячы белых»...

Я спытаў Курдзіна, ці было такое.

— Было. І «ўра» крычалі, і гатовыя былі ўскочыць на сцэну, каб памагчы героям п'есы.

Спынюся больш падрабязна на «Міжбур'і». Гэта самая вядомая і дасканалая ў мастацкіх адносінах п'еса Дзмітрыя Курдзіна. Яна займала значнае месца ў савецкай драматургіі трыццатых гадоў і знаходзілася ў ліку лепшых п'ес пра нашу армію. Назва п'есы сімвалічная, гэта час паміж бурамі: паміж грамадзянскай вайной і будучай, якой мы не мінулі. Курдзін і паказаў гэты мірны час Чырвонай Арміі, яе праблемы. У той час адбывалася рэарганізацыя Чырвонай Арміі. Драматург смела гаварыў пра тое, што неабходна было мяняць, удасканальваць, ад чаго пазбаўляцца, каб узмацніць боегатоўнасць часцей і падраздзяленняў. Тэндэнцыя многіх вайскоўцаў таго часу трымалася на тым, што армія наша непераможная і што гераізм байцоў і камандзіраў мацнейшыя за самую моцную зброю. Баявы вопыт, баявая традыцыя, сцвярджае драматург сваёй п'есай, гэта, канечне, немалаважны фактар, але ж грамадзянская вайна—этап мінулы, армія павінна стварацца па новаму ўзору, браць на ўзбраенне новыя метады вучобы. Адсюль трэба весці па-новаму баявую падрыхтоўку байцоў і камандзіраў, да чаго і заклікалі Тухачэўскі, Ягораў, Блюхер, Убарэвіч, Якір і іншыя прадбачлівыя военачальнікі.

Як бачым, п'еса «Міжбур'е» з'явілася ў самы час, таму яна і стала папулярнай, заслужыла на сябе ўвагу і высокага камандавання Чырвонай Арміі.

Запомніўся адзін з галоўных персанажаў п'есы — камандзір узвода Дыбаў. Адважны воін у мінулым, ён у мірны час новаму вучыцца не хоча, лічыў, што, калі спатрэбіцца, ён будзе ваяваць не горш, як у грамадзянскую вайну. Цікавая камічная сцэна, калі Дыбаў праводзіць палітзаняткі. Ён лічыць, што такія заняткі—пустая трата часу, таму ўзяў гармонік, урэзаў на ім «Барыню» і пусціўся з узводам у скокі.

А вось другая сцэна спектакля па гэтай жа п'есе, вельмі ўражальная. Дыбаў, які на парозе звальнення ці ўжо звольнены, не памятаю, сядзіць у цяжкім роздуме ў сваім пакоі. Перад гэтым яму катэга-

(Заканчэнне на 8-й стар.).

Перадрук з часопіса «Мастацтва Беларусі».

НА КАРЫСЦЬ НАРОДНАЙ КУЛЬТУРЫ

17 студзеня ў Мінску, у Доме літаратара, адбылася прэзентацыя новай арганізацыі. Пры фондзе народнай дыпламатыі створана Мінскае аддзяленне Міжнароднага Дому народных традыцый на чале з Юрыем Вальштэйнам.

Перад прысутнымі ў зале выступілі прэзідэнт Міжнароднага Дома народных традыцый з Масквы Таццяна Лепіна і старшыня савета праграмы «Вытокі» заслужаны дзеяч мастацтваў РСФСР Дзмітрый Ціхамір. Яны пажадалі плённай працы мінскаму аддзяленню ў галіне захавання фальклору, народных традыцый і культуры.

Прэзідэнт Мінскага аддзялення Ю. Вальштэйн сказаў, што галоўнае ў іх працы — адрадзіць старажытную і багатую культуру беларускага народа, забытыя промыслы, захаваць фальклор, дапамагаць народным майстрам не толькі маральна, але і матэрыяльна. Многія буйныя прадпрыемствы Мінска ўжо пажадалі стаць спонсарамі новай арганізацыі.

Пасля перад гледачамі выступілі фальклорны тэатр з Масквы «Коробейники», група хору завода медпрэпаратаў, танцавальная група вытворчага аб'яднання «Гарызонт», фальклорная група «Сябрына», аб'яднанне «Планар» і дзіцячы фальклорны тэатр «Госціца» Дзяржтэлерадыё БССР.

Н. СЦЯЖКО.

НА ЗДЫМКАХ: кіраўнікі Міжнароднага Дому народных традыцый; выстаўка народнай творчасці, наладжаная з нагоды прэзентацыі; фальклорны тэатр з Масквы «Коробейники».

Фота С. КРЫЦКАГА.

І СНІЎСЯ ЯМУ БЕЛЫ КОНЬ...

(Заканчэнне. Пачатак на 7-й стар.).

рычна заявілі, што ён не расце, не вучыцца і такі для арміі ён непатрэбны. У гэты момант за акном праходзіць строй байцоў. Яго спыняе каманда: «Узвод, стой! На месцы шагам арш!» Узвод тупае на месцы, як бы напамінае Дыбаву, што і ён вось так топчацца без руху ўперад. Дыбаў выхоплівае з ножнаў шашку і ў адчаі ўбівае яе ў падлогу. Шашка хістаецца ў такт тупату байцоў, а Дыбаў крычыць: «Значыць, і мой ход на месцы!»

Дзмітрый Іванавіч расказаў нам пра свае сустрэчы з высокімі военачальнікамі. Аднойчы К. Варашылаў з групай ваенных наведаў Цэнтральны тэатр Чырвонай Арміі ў Маскве, дзе паказваўся спектакль Д. Курдзіна «Міжбур'е». На тым спектаклі прысутнічаў і аўтар п'есы. К. Варашылаў, даведаўшыся пра гэта, запрасіў аўтара да сябе ў ложу, дзе знаходзіўся і С. Будзённы.

«Нарком Варашылаў пацікавіўся маёй службай, — расказваў Курдзін,—дзе і калі я пішу свае п'есы і ці перашкаджае служба творчасці, а творчасць вайсковай службе. Я адказаў, што пішу ў вольны ад службы час».—«Вечарам і ў выхадныя дні?»—спытаў Варашылаў. «Выхадных амаль не бывае, таварыш нарком. Коні—істоты жывыя, хварэць могуць і ў выхадныя дні».—«Значыць, начамі?» — «Пераважна».—«Што ж, і ў мяне таксама не бывае выхадных і вольных вечароў, але ж служыць трэба». У час антракту Варашылаў звярнуўся да Будзённага: «Сямён, а ў п'есе трохі і пра цябе. Ты таксама не прызнаеш вучобы і акадэмій». Будзённы хмыкнуў: «І без акадэмій абыдуся. Вайна мяне навучыла больш за любую акадэмію».

Пасля спектакля Варашылаў запрасіў артыстаў і аўтара п'есы на невялікую вячэру. П'есу вайскоўцы хвалілі. Варашылаў таксама пахваліў, але сказаў, што вопыту грамадзянскай вайны [illegible] хопіць, каб у будучай ва[illegible]азбіць любога ворага. Курд[illegible] тады зразумеў гэта, як не поўную згоду наркома з канцэпцыяй п'есы.

Пры развітанні Варашылаў спытаў у Курдзіна, ці патрэбна яму якая дапамога. Сціплы Дзмітрый Іванавіч адказаў, што ў яго ўсё ў парадку, дапамогі не трэба.

«Ну і добра, — сказаў Варашылаў,—калі спатрэбіцца ў будучым, прасіце, я вас помню».

Дапамога Курдзіну спатрэбілася праз некалькі гадоў. Але Варашылаў яму не дапамог, як не дапамог ніводнаму з сваіх сарака тысяч падначаленых, лёс якіх быў такі ж, як і ў Курдзіна. Наадварот, разам з Сталіным нарком адправіў іх усіх на смерць.

Тады з яго ўрывачных расказаў пра сваё жыццё я запомніў, што ён, Курдзін, нарадзіўся ў Пензенскай губерні 1 кастрычніка 1899 года ў сям'і сельскага настаўніка. Вучыўся ў Мінску ў медыцынскім інстытуце, потым доўгі час служыў у Чырвонай Арміі. Апошнія гады жыў у Віцебску, працаваў у ветэрынарным інстытуце.

Арыштавалі Курдзіна за нібыта шпіёнска - дыверсійную дзейнасць на карысць Польшчы. Быццам бы ён з групай выкладчыкаў Віцебскага ветэрынарнага інстытута наўмысна заражаў калгасных коней сапам.

...Не магу сказаць дакладна, колькі часу знаходзіўся Курдзін у нашай камеры. Яго часта выклікалі на допыты, часам трымалі там па некалькі сутак, у камеру заводзілі з тых допытаў пад рукі, збітага, знясіленага. Але ён жыў спадзяваннямі на шчаслівы вынік і там жа, у камеры, нешта пісаў у маленькай кніжачцы, зробленай з курыльнай паперы. Пісаў ён новую п'есу, чытаў нам урыўкі.

Сталоў і нават тумбачак у камеры не было, пісаў Курдзін агрызкам алоўка, седзячы на ложку, паклаўшы кніжачку на калена.

Нехта з аднакамернікаў пакпіў з Курдзіна:

— Пісака, піша ўсё і піша. Хто тваю пісаніну прачытае? Няўжо думаеш выкараскацца адсюль на свет божы?

— Для сябе пішу. А напішу, то і табе прачытаю, — адказаў Курдзін.

П'есы той Дзмітрый Іванавіч не скончыў.

За два ці тры дні да суда ён устаў раніцай нейкі прасветлены, супакоены, прыміраны, з ціхай усмешкай, якая як бы застыла на твары.

— Таварышы,—сказаў ён радасна,—я ўбачыў прыгожы сон. Прысніўся мне белы конь з доўгай грывай і хвастом па самыя капыты. Конь падышоў да мяне, апусціўся на калені, каб я ўзабраўся яму на спіну. Той белы конь адразу ўзяў галопам і памчаў мяне па шырокім полі. Ні дрэўца вакол, ні пагорка — роўная прастора, адзін гарызонт удалечыні сіні... — Дзмітрый Іванавіч памаўчаў, паглядзеў, як мы слухаем яго, павёў расказ далей.—І прымчаў мяне конь ужо не цяперашняга дарослага, а малога хлопчыка да маёй вясковай хаты. Я вярнуўся ў сваё маленства. Гэта ж добры сон? Добры?

— Добры,—адказалі яму.— Белы конь к дабру. Значыць, хутка ўбачыш свет, дамоў вернешся здаровенькі. Суд цябе апраўдае.

— І там дапішу сваю п'есу.

Сон не спраўдзіўся, вярнуцца яму не ўдалося. Ваенны трыбунал (ці выязная сесія ваеннай калегіі Вярхоўнага суда СССР) прыгаварыў Курдзіна да расстрэлу. У тую ж ноч, 12 снежня 1937 года, ён і быў расстраляны. І дзе тая не дапісаная ім у камеры п'еса, я не ведаю.

Рэабілітаваны Дзмітрый Іванавіч Курдзін ваенным трыбуналам Адэскай ваеннай акругі ў 1957 годзе.

Васіль ХОМЧАНКА.

ДА ЎВАГІ ЧЫТАЧОЎ «НІВЫ»

З красавіка мінулага года парваўся кантакт газеты «Ніва» (орган Беларускага грамадска-культурнага таварыства (БГКТ) з Беластока) з чытачамі ў Беларускай ССР. У сувязі з павышэннем цэн фірма «Арс Полёна» спыніла экспарт усіх польскіх выданняў і прапанавала «Международной книге» новыя цэннікі. Дагэтуль абедзве фірмы не дамовіліся.

У такой сітуацыі рэдакцыя газеты і выдавец — БГКТ сталі шукаць партнёра, які дапамог бы вярнуцца нашаму тыднёвіку на беларускі чытацкі рынак. У снежні Беларускае грамадска-культурнае таварыства пры дапамозе Беларускага таварыства «Радзіма» заключыла дагавор з Беларускім рэспубліканскім аб'яднаннем «Саюздрук» на распаўсюджванне «Нівы».

ПАЧЫНАЮЧЫ СА СТУДЗЕНЯ, «НІВА» БУДЗЕ ПРАДАВАЦЦА Ў КІЁСКАХ (ЦАНА АДНАГО ЭКЗЕМПЛЯРА — 50 КАПЕЕК) І АДНАЧАСОВА БУДЗЕ АБ'ЯЎЛЕНА ПАДПІСКА. НА «НІВУ» МОЖНА БУДЗЕ ПАДПІСАЦЦА Ў АДДЗЯЛЕННЯХ «САЮЗДРУКУ» З ТЭРМІНАМ ПАСТАЎКІ АД 1 ЛЮТАГА 1991 ГОДА. ЦАНА ПАДПІСКІ

- **МЕСЯЧНАЯ — 2 РУБЛІ**
- **КВАРТАЛЬНАЯ — 6 РУБЛЁЎ**
- **ПАЎГАДАВАЯ — 12 РУБЛЁЎ**
- **ГАДАВАЯ — 24 РУБЛІ.**

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

220600, МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі
Індэкс 63854. Зак. № 172.